

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

Kategori: 1

Sözcük Sayısı: 3930

Araştırma Sorusu: Mine Söğüt'ün Başkalarının Tanrısı romanında aidiyetsizlik kavramı karakterler üzerinden nasıl ele alınmıştır?

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	3
2. Aidiyetsizliğin Figürlere Etkisi.....	4
2.1.Musa	7
2.2.Efsun	10
2.3.Adnan	12
2.4.Hülya	14
3. Sonuç	16
4. Kaynakça.....	19

1. Giriş

Aidiyetsizlik; yalnızlık, çaresizlik, yabancılaşma, benlik sorgusu gibi birçok duyguyu da içeren bir kavramdır. Bu nedenle pek çok edebi eserde ele alınır. Ait hissettiği yerlerden ya da kişilerden kopan bireyin, etrafına yabancılaşmasıyla birlikte karamsar bir kişiliğe bürünmesi muhtemeldir. Aidiyetsizlik duygusu, bireyin kimliğinin zayıflamasına, değişmesine ve dönüşmesine sebep olabilir. Bir tür yabancılaşma içerisinde olan bireylerin bu duygu durumu, zamanla yaşama dair bir sorgulamaya dönüşebilmektedir. Kim olduğunu ve nereye ait olduğunu sorgulayan bireyin hayatında derin bir boşluk oluşması muhtemeldir. Kimlik arayışı ve hayat sorgusu gibi durumları içerisinde barındıran aidiyetsizlik duygusu, bireyleri içsel bir çatışmayla karşı karşıya getirmektedir.

Mine Söğüt'ün "Başkalarının Tanrısı" romanında aidiyetsizlik duygusu, dört farklı karakter üzerinden yansıtılır. Bazıları toplumda alt sınıf olarak görülen, maddi geliri yok denecek seviyede olan ve hatta zamanla sokakta yaşama mecburiyetinde kalan bireylerken, bazıları maddi manevi tüm varlığını geride bırakmayı seçmiş insanlardır. Aidiyetsizlik, odak figürlerin her birinde farklı sebepler dolayısıyla ortaya çıkmıştır. Kimi karakterler aidiyetsizlik duygusuna itilmişken, kimisi kendi tercihiyle yaşadığı hayatı terk etmiş, kimisi ise yaşadığı hayatın kendisine ait olmadığı düşüncesiyle her şeyi geride bırakmıştır. Farklı geçmişlerin bu figürleri getirdiği ortak sonuç; hayatta hiçbir yere ait hissedememe duygusudur. Bu aidiyetsizlik, karakterlerin hayata tutunma mücadelesi, gündelik yaşamda karşılaştıkları zorluklar, kayıplar, saklanma halleri ve kaçışlar, iç hesaplaşmalar aracılığıyla okura aktarılmıştır. Söz konusu durumlar, romanda sıklıkla görülen geriye dönüş tekniği, iç monologlar ve diyalogların kullanımıyla okuyucuya aktarılmıştır. Anlatıcının birinci tekil kişi olması, bu durumun içerisinde bulunan bireylerin duygu durumlarının düşünce akışı tekniğinin kullanımıyla okura aktarılmasına olanak sağlamıştır.

Aidiyetsizlik, romanda sokakta yaşayan bu insanların toplumdan dışlanmışlığına ve soyutlanmış yaşamlarına da işaret eden bir biçimde yansıtılmıştır. Bu bağlamda “Başkalarının Tanrısı” romanı, ötekileştirilmiş bir grup insan aracılığıyla toplumda sınıf ayrımını gözler önüne sermekle birlikte aidiyetsizlik duygusunun insanlar üzerindeki etkisini işlemektedir. Bu çalışmada; odak figürlerin aidiyet hissedememe durumu, karakterlerin farklı geçmişleri ve içsel çatışmaları göz önünde bulundurularak değerlendirilecektir. Dört odak figür ayrı ayrı değerlendirileceğinden alt başlıklar figürlere göre ayrılmıştır. Alıntılar aracılığıyla; diyaloglar, iç monologlar ve karşıtlıklara işaret edilecektir. Aidiyetsizlik kavramının karakterler üzerinden nasıl ele alındığı gözetilecektir. Böylece aidiyetsizlik duygusunun bireyler üzerindeki etkisi üzerinde durularak eser analiz edilecektir.

2. Aidiyetsizliğin Odak Figürlere Etkisi

Aidiyetsizlik kavramı, romanda fiziksel olarak bir yere ait olamama anlamının yanı sıra, ruhsal ve zihinsel yabancılaşma içeren bir duygu durumu olarak aktarılmıştır. Bir zamanlar bir ailesi, işi olan ve bunlardan vazgeçmeyi tercih eden veya yaşadığı koşullar dolayısıyla zorunlu olarak bu hayatı yaşayan bireyler aidiyetsizliği derinden hisseden karakterler olarak örneklenmiştir. Birbirlerinden başka kimsesi olmayan bu insanlar, toplum tarafından dışlanmaya maruz bırakılmışlardır. Günlük yaşantılarında insanların onları görmezden gelmesi, başka bir deyişle yok sayması; “Onlar da bize körler. Yok gibiyiz, hiç gibiyiz, hepimiz bu şehirde birer hayaletiz.” (s. 91) cümlelerinde ifade edilen ötekileştirme ile açıklanmaktadır. Bu bireylerin kendilerini “bir hiç” olarak nitelendirmeleri, topluma dahil bireyler olarak görülmediklerini vurgulamaktadır. Söz konusu dışlanmışlık ise bu bireylerin aidiyetsizlik duygusunu pekiştiren temel etkidir.

Toplumdan soyutlanan sınıf; hayatın insanlara birçok farklı alanda imkanlar sunduğu sanılan toplum içerisinde, sınıflar arasında derin bir eşitsizliğin varlığına işaret eder. Bu

eşitsizlik, aynı şehrin çatısı altında olmalarına rağmen farklı şartlar altında yaşamlarını sürdüren; sınıflı toplumsal yapı üzerinden açıklanmaktadır. Sokak yaşamının varlığı, çoğu toplumda görmezden gelinen bir gerçektir. “Ben de onlar gibi yıllarca sokak insanlarının yanından geçip gittim. Şu anda o bakmadıklarım, görmediklerimden biriyim.” (s. 92) ifadeleri, görmezden gelinmelerini, dışlanmışlıklarını kabullenirken bir zamanlar kendisinin de onları dışlayanlardan biri olduğunu yansıtmaktadır. Romanda, toplum tarafından yok sayılan bu bireylerin hayat mücadelesine tanık olunur. Hakim olan uzam sokak olmakla birlikte aktarılmak istenen sokak yaşamının zorluklarıdır. Barınma, beslenme gibi temel gereksinimlerini bile kısıtlı imkanlarla gerçekleştiren bu karakterler toplumun hiyerarşik yapısında en alttaki sınıfı temsil etmektedir. Romanda bu durum, toplum ve odak figürlerin yaşam algılarındaki zıtlığa işaret eder. “Şehir tükürüyor bizi.” (s. 51) ve “ Başka bir dünyamız var bizim.” (s. 80) Alıntılanan ifadelerde, bireylerin yaşadıkları şehre ait hissetmemeleri ve toplumun bir parçası olarak görülmedikleri açıklanır. Yaşadıkları şehirde hayata tutunamamalarının “tükürmek” gibi bir fiille açıklanması, yaşanan aidiyetsizliğin boyutuna dikkat çekmektedir. Aynı zamanda bu cümleler, toplum ve bireyler arasında yaratılan kutupluluğu destekler niteliktedir.

Sahip oldukları hiçbir şey kalmamış olan odak figürlerin tek uğraşları yaşamlarını sürdürmek adınadır. Bu bağlamda, genelde insanların gözünü boyayabilecek olan para, iş yaşamı, şöhret, aile ilişkileri gibi unsurlardan uzak oldukları söylenebilir. Bu uzaklığın yanı sıra, toplumda kalıplaşmış algıları ve kuralları sorguladıkları görülmektedir. Sorgulanan kavramların aşk, sevgi, ölüm, yaşam gibi temel unsurlar olması, hayattan soyutlanmışlıklarının bir sonucudur. Odak figürler, toplumda kalıp gibi yer etmiş olan güzellik algısı ve ahlaki ölçütleri kendilerince sorgulayarak aslında her birinin toplumun dayatması sonucu ortaya çıkmış, insanların ise körü körüne kabul ettiği değerler olduğu kanısına varırlar. “Gençliğinde şair olma hayalleri kurarken kendimi şimdi bir şirketin

muhasabesinde para hesapları yapar bulan, hayatını çocuğunu büyütmeye, karısını memnun etmeye, işini kaybetmemeye, kirasını ödemeye...adayan ve dünyaya avcundaki telefonun ekranından bakmayı olağan sanan bir adamken, ‘Artık sadece şairim ben’ derim.” (s. 32) alıntıda odak figür Musa’nın monoloğu aracılığıyla toplumda kabul gören kuralların dayattığı yaşama eleştiri yapılmıştır. Bu durum, aidiyetsizlik duygusunun bir tür boşluk duygusu yarattığını ve bireyleri toplumsal değerleri sorgulamaya ittiğini göstermektedir. Farklı yönleriyle yaşamı sorgulayan bireyler, zamanla bir tür kimlik sorgusuna itilmiştir. “Bilmem, kimim sahi? Neyim?” (s.17), “Hem kimsen yok hem de sen kimse değilsin” (s.54) Bu cümlelerle vurgulanan sorgulama, aidiyetsizlik duygusunun beraberinde getirmiş olduğu benlik sorgulamasıdır. Kim olduğunu, nereden geldiğini sorgulayan bireylerin kimlik arayışı içerisine girdiğini söylemek mümkündür. Aidiyet duygusunun yoksunluğu, yalnızca bir aileye ya da bir yere ait olamama durumu olarak kalmamış, içsel bir çatışmaya dönüşmüştür.

Odak figürler, yaşadıkları hayatın kendilerine ait olup olmadığını sıklıkla sorgularlar. Bu sorgulamalar, yaşamakta oldukları sokak hayatına nereden ve nasıl geldiklerinin açıklığa kavuşmasına olanak sağlar. Geriye dönüş tekniğiyle yansıtılan geçmiş yaşamları; kimi figürün eski yaşantısının kendisine ait olmadığını düşünerek bu hayatı terk etme tercihinde bulunduğunu, kiminin zorunlu olarak ait olduğu yerlerden uzaklaşmış olduğunu, kimi figürün ise hayatı boyunca aidiyet duygusunu tatmadığını gösterir. Her bir karakter için farklı sebepler söz konusu olsa da ortaya çıkan sonuç ortak noktalarını oluşturur. Ait oldukları bir yerin olmadığını düşünen, toplumdan dışlanmış bir grup insan haline gelmişlerdir.

Yeni yaşantılarında birbirlerinden başka kimsesi olmayan bireylerin artık herhangi bir aileye, topluma, iş hayatına ait olmayışı, geri dönüş tekniğiyle eski ve yeni yaşamlarının karşılaştırmaları yapılarak anlatılmıştır. “Bir zamanlar bir evi, bir çocuğu, bir karısı, bir işi

olan, iyi bir vatandaş, akıllı bir insan, güvenilir bir erkek olarak yaşayan Musa değilim.” (s.31) Alıntıda, Musa’nın eski yaşantısındaki unvanlarına değinerek hayatındaki değişimi göstermektedir. Geriye dönüş tekniğinin sıklıkla kullanılması ise, odak figürlerin içerisinde bulundukları durumun sebeplerinin geçmişlerinde yattığını açıklığa kavuşturur.

2.1. Musa

Şair olarak bilinen Musa, romanın anlatıcısı konumundadır. Eski yaşantısında bir evi, ailesi, işi olan bir bireyken bu hayatı geride bırakmayı seçmiştir. Yaşadığı hayatı ani bir kararla terk etmesi, onu ait olduğu yerlerden koparan temel etkidir. Bu durum; Musa’nın kalıplaşmış düzenin ona direttiklerine göre değil, kendi isteklerine bağlı olarak bir yaşam sürme isteğinden kaynaklanmaktadır. “Benden başka, yap denileni yapmayan; yapma denilen her şeyi yapmak üzere yolda olan kimse yok, ortada...Durup dururken, nedensizce, tüm bağlarından silkinivermiş, köklerini kendi kendine sökmüş, kendi iradesiyle toprağından kopmuş bir ağaca benziyorum.” (s. 25-26) Musa’nın monoloğu, ona dayatılan yaşama karşı başkaldırısını yansıtmaktadır. Odak figür, kendi seçemediği bir doğrultuda yaşamını sürdürmek yerine özgürlüğünü seçmesini, “bağlarından silkinmek” olarak dile getirir. Bu kelime tercihleri, bağlı olduğu kuralcı yaşamdan uzaklaşmayı doğru bir karar olarak gördüğünü ifade etmektedir.

Musa’nın romanın bütününde görülen hayata dair sorgusu, anlatımdaki iç monolog yoluyla gerçekleştirdiği karşılaştırmayla açıklığa kavuşmaktadır. Romanın henüz başında bulunan “Ben doğumu ve ölümü düşünüyorum, onlar hayatta kalmanın yolunu. Benim aklımda olanlar ve olmayanlar, onların aklında olacaklar ve olmamışlar. Ben hep şimdiki zamandayım, onlar hep gelecek zamanda.” (s. 9) Alıntıda, Musa’nın durmaksızın içerisinde bulunduğu sorgulayış monologlarıyla açıklığa kavuştururken,

toplum ve kendisi arasındaki karşıt durum da ifade edilir. “ Bizim bakacak bir saatimiz, gidecek bir işimiz, faturalarını ödemekle yükümlü olduğumuz bir evimiz, başlarına bir şey gelmesinden korktuğumuz bir ailemiz, inandığımız bir tanrımız... yok mu gerçekten?... Benim epeydir yok. Ama bir zamanlar vardı.” (s. 10) Cümlelerde yer alan “ben” ve “onlar” zamirleri; toplum tarafından diretilen hayatı yaşayan insanlar ve kendisinin şu anki hali arasında yaptığı karşılaştırmayı göstermektedir. Aynı zamanda geriye dönüş tekniğiyle eski yaşantısı ve şimdiki zaman arasındaki farklılıkları dile getirmektedir. “O bulutun gölgesinde durmaksızın hissettiğim biz ve onlar hissi bana şu an iyi geliyor.” (s. 10) Alıntıda toplumsal algılara karşılık kendi özgürlüğünü seçmesinin onu memnun ettiği gösterilmektedir. Aidiyetlerini geride bırakmasına rağmen kendi seçimini yapmış olmasından pişmanlık duymaz.

Musa’nın yaşamakta olduğu hayat bir tercihtir, fakat sahip olduğu her şeyi terk etmeyi göze almış olması aidiyetsizlik duygusuna kapılmasına bir engel değildir. Hayatında açmış olduğu yeni sayfa onu farklı insanlarla karşılaştırmış ve yeni bir yaşam tarzına itmiştir. Henüz başında olduğu bu hayatta tüm benliklerinden ve aidiyetlerinden arınmış bir şekilde var olur. Önceki yaşamında yok olduğunu, başkalarının hayatını, onların koyduğu kurallarla yaşadığını düşünen biri için bu varoluş tüm yoksunluklarına karşın çok değerlidir. Bunun sonucunda çoğu zaman gerçekte kim olduğunu sorgulayarak bir tür kimlik arayışı içerisine girmiştir. “Hiçbirimiz bilmiyoruz. Kimiz biz? Neden buradayız? Nereden geldik, nereye gidiyoruz? Hiçbirimiz hiçbir şey bilmiyoruz.” (s. 17) ifadelerin yer aldığı diyaloglar, Musa’nın benliğini sorgulamasına örnek niteliği taşır. Ait hissettiği yerlerdeki ani değişime alışmakta ve kim olduğuna anlam vermekte zorlanmaktadır. “...martı da pencerenin önünde, kaldırım kenarına dökülmüş kedi mamalarını yiyor. Ben ne kadar kendime ait olmayan bir hayat yaşıyorsam o da o kadar kendine ait olmayan bir hayat yaşıyor.” (s. 97) Alıntıda, aidiyetsizlik duygusu martı ve

kedi metaforuyla anlatılmaktadır. Odak figür, geçmişte bıraktığı yaşamıyla ilgili duygularını genelleyerek değişen dünya düzeninden tüm canlıların etkilendiğini vurgulamaktadır. Bu durumun bilincinde olması, onu hiçbir zaman pişmanlığa çekmemiştir. “O kadar kimsesiz ve o kadar özgürüz.” (s. 89) Musa kimsesizliği; aidiyetsizliği, özgür olmakla bağdaştırır. “Bu boşluk iyi, bu yokluk muhteşem” (s. 64) Alıntılanan Musa’nın monoloğunda, aidiyetsizlik duygusunun getirmiş olduğu özgürlük hissiyatından roman boyunca hoşnut olduğu yansıtılmaktadır.

Musa’nın yeni tanıştığı insanların hayatında yer edişi, monologlarıyla aktarılmıştır. “Tam biz diye bir şey olmadığına ikna olmuş, bir başıma kendi canıma kastetmeye yola koyulmuşken, birden kendimi burada buldum. Hayata bambaşka bir yerden yeniden başladım.” (s. 30) İfadelerde, yeni bir hayata başlamış olduğu ve bu düşüncenin onu ölme isteğinden uzaklaştırdığı açıklanır. “Belki bir gün ev tutarız. Ben, Efsun abla, Adnan abi...kendimize ait bir pencereden bakarız dışarı. Kendimize ait bir kapıdan gireriz içeri.” (s. 30) Alıntı, Musa’nın bu insanlarla yeni bir hayat kurma hayalini anlatmaktadır. “kendimize ait” ifadesinin tekrarlanmasıyla; yoksun olduğu aidiyetsizlik duygusunu ortak noktası olan insanlarla paylaşma isteği ve bir yere ait olma çabası vurgulanmaktadır. Odak figürün bu insanlarla kurmaya çalıştığı hayata diyalog ve monologlarında sıklıkla rastlanılmaktadır.

Romanda kalıplaşmış algılara karşı olan direniş, Musa karakteri üzerinden işlenmiştir. Toplumsal düzenin kölesi olarak yaşamak yerine kendi seçimleriyle hareket eden odak figür, aidiyetlerinden vazgeçerek yeni bir yaşama atılmıştır. Aidiyetsizlik duygusunun bir tercih olmasına rağmen bireyler üzerinde bırakacağı etki Musa karakterinin hayat ve kimlik sorgulamaları üzerinden aktarılmıştır. Kendi düzenini kurma çabası süresince var olan düşünceleri, eski ve yeni karşılaştırmaları; monolog ve diyalogları aracılığıyla okura aktarılmıştır.

2.2. Efsun

Efsun, önceki hayatını terk edip ölme yolculuğuna çıkan Musa'nın bu süreçte tanıştığı bir kadındır. Yaşça ondan büyüktür ve çoğu zaman diğer karakterler tarafından “Efsun Abla” olarak seslenilen bir figürdür. Efsun, sokak yaşamının içine doğmuş bir karakterdir. Annesi, onu sokakta doğurmuştur ve böylece doğuştan itibaren bu yaşama mahkum kalmıştır. Bu durum, Efsun'un yaşamının bir seçim değil, sınıflı yapının belirttiği bir zorunluluk olduğunu göstermektedir.

Efsun uzun süredir tekerlekli sandalyede dilencilik yapmaktadır. Eski aşkı Devran, onun hayatına yön vermiş bir karakterdir. Devran, Efsun'u erkeklere satmaya çalışan ve bundan para kazanmak isteyen biridir. Bu durumdan mutsuzluk duyan ancak onu seven Efsun, bu duruma bir son vermek için bacaklarını kesmiştir. Devran onu erkeklere satmasın diye bacaklarını kesmeyi göze alan Efsun, “ ‘Ben’ demiş, ‘Bu bacakları keserim’ demiş, ‘Devran beni ona buna peşkeş çekmez’ demiş... ‘sokaklarda dilenirim ben’ demiş. ‘Eve daha çok para getiririm, Devran beni daha çok sever’ demiş... ‘sevdiğim adam da biraz beni sevsin artık’ demiş.” (s. 14) ifadeleriyle onu satan Devran'a olan aşkını dile getirir. Devran'ın onu sevebileceği düşüncesi onu bacaklarını kesmeye kadar götürmüştür. Onu erkeklere satan bir erkeği kaybetmekten korkması; tek aşkının Devran olması ve başka birinin onu hayatı boyunca sevmeyeceği düşüncesi yüzündendir. Bu durum aidiyetten yoksun yetişmiş Efsun'un kendini değersiz gördüğünü kanıtlar. Bacaklarını kesme kararıyla Efsun'u sokağa atan Devran, Efsun'un hayatından çıkmış ve anılarında yaşayan bir figür olarak varlığını sürdürmüştür. Geriye dönüş tekniğiyle Devran'ı kinle anımsaması, kullandığı “Devran puştı” ifadeleriyle belirtilir. Efsun, Devran'ı anarken kullandığı argo ifadelerle bir yandan Devran'a aşıkken bir yandan nefret beslediğini yansıtır. Aynı zamanda argo kelimelerin günlük diliyle bütünleşmiş olması, romanda kullanılan gerçekçi dil anlayışını örnekler.

Efsun Abla, güçlü bir kadındır. Yaşadıkları, onu en acı olayları bile mizahi bakış açısıyla yansıtacak kadar katılaştırmıştır. Kesik bacaklarından “uçlarım” diye bahseder. “Uçlarımı tut, uçlarım yara oldu, uçlarımdan öp beni”(s. 13) Bacaklarını kendisinin kesmiş olmasından utanmadığını samimi ve gerçekçi bir dille anlatır. Efsun, zaman zaman mizahi, bazı durumlarda ise sert bir tavıra sahiptir. Argo kullanımı ve ironik cümlelerinin aslında gerçekçiliğini yansıttığını diyaloglarında görmek mümkündür. “Ne korkması be! Demirden korkan trene binmez.” (s. 115) Alıntıda Efsun’un mizahi anlatımı ve kullandığı sert ifadeler bir arada verilmiştir. “Bak hala tanrı diyor. Tanrı bizimle konuşmaz şair, yüzümüze bile bakmaz! Sus artık. Çayını iç.” (sf.18) Efsun’un düşüncelerini sert bir dille Musa’nın yüzüne vurduğu diyaloglar, onun yaşadığı zorluklar nedeniyle duygusallıktan uzaklaştığını ve katılaştığını gösterir. İçerisinde bulundukları hayatın en çok farkında olan Efsun’dur, uzun zamandır bu hayatı yaşaması, geçmiş yaşantısı hakkında fikir edinmeyi zorlaştırmıştır. “...başlarına bir şey gelmesinden korktuğumuz bir ailemiz...yok mu gerçekten? Benim epeydir yok. Ama bir zamanlar vardı. Efsun Abla’nın? Ondan emin değilim.” (s.10) Alıntıda Musa’nın Efsun abla hakkındaki monoloğu görülür. Efsun’un bir eski yaşantısı, ailesi, işi olup olmadığı konusunda fikir sahibi değillerdir. Bu durum, Efsun’un bu hayata ne kadar uzun süredir mahkum olduğunu gösterir. O anlatmadığı sürece eski yaşantısı hakkında çıkarım bile yapılamayacak kadar şu anki yaşamıyla özdeşleşmiş bir karakterdir. Toplumdan dışlanmış biri olarak doğmasıyla, hayatının hiçbir evresinde tam anlamıyla bir aidiyetsizlik hissedemediği söylenebilir. Efsun aidiyet duygusunu Devran’ın onu sokağa attığı gün yitirdiğini düşünür. Ona aşık olmuş ve evlerine ait hissetmişken sokaklara dönmek zorunda kalması; Efsun’un geçmişinden yola çıkarak yaşadığı aidiyetsizliği okuyucuya neden-sonuç bağlamında aktarmaya olanak sağlar.

Romanda Efsun karakterinin aidiyetsizliği kendi seğimi değildir. Sokak yaşamının içine doğması, belirli bir sũre aşık olduğu adamla yaşamaya ęalıřıp sonrasında tekrar sokağa dũřmesi sonucunda tũm hayatı boyunca bu dışlanmış yaşama mahkum olduğu sũylenebilir. Mizahi anlatımı ve geręekęi dil kullanımı, Efsun'un ũzerinde geğmiş hayatının etkilerinin anlaşılmasında rol oynar. Onun aidiyetsizliğinin altında geğmiş yaşantısının izleri gũrũlmektedir. Bu durum, geriye dũnũř tekniği, Efsun'un diyalogları ve Musa'nın dũřũncelerinin monologlar yoluyla verilmesi ile ağıklanmıştır.

2.3. Adnan

Adnan karakteri, Efsun ve Musa gibi sokakta yaşayan biridir. Ona hep Adnan Abi diye hitap edilmesi, yaşça bũyũk olduğunu gũsterir. Adnan'ın, kim olduğu ve nereden geldiği hakkında bir fikri yoktur, geğmiş yaşantısıyla ilgili hiçbir şey hatırlamaz. Bunun yanında, kim olduğu hatırlamak ya da ũđrenmek de istemez. Geğmişinin tamamıyla geğmişte bırakmış, bũtũn bağlarından kurtulmış bir karakterdir.

Adnan'ın hatırladığı yaşamı, bir gũn balıkęıların onu ęırılęıplak bulmasıyla başlar. Bugũn, onun hayatında yeni bir başlangıçtır. ęırılęıplak olduğunun belirtilmesi, eski yaşantısından kıyafetleri dahil hiçbir unsurun yeni yaşantısında yeri olmadığını vurgulamaktadır. Eski hayatından tũmũyle vazgeğtiğini ve bu sokak yaşamına kendisinin atıldığını sũylemek mũmkũndũr. Bu yũnũyle Efsun'un aksine, zorunlu olarak bu hayata maruz kalan bir karakter değildir. Odak figũr Musa ile eski yaşantılarını terk etmeleri bakımından benzedikleri gũrũlũr. “Adnan Abi aklımdan geğenleri okur gibi bir bana bakıyor, bir onlara” (s.89) Musa'nın monologlarıyla da bu benzerlik desteklenmektedir.

Adnan'ın yeni yaşantısında, sıklıkla kim olduğunu sorguladığı görülmektedir. “Kimim ben...Kimsin sen?” (s.17) gibi sorular sorması, kendisini ve etrafını sorgulayışını göstermektedir. “O kim olduğunu bilmiyor. Unutmuş. Adını unutmuş. Ailesi var mı unutmuş. Ne iş yapar unutmuş.”(s.17) Alıntılanan ifadelerde Adnan'ın yeni yaşantısına, ait olduğu her yerin ve her şeyin yoksunluğuyla başladığı gösterilmektedir. Aslında geçmişte kim olduğunun peşinde değildir, gerçekte kim olduğu sorusuna yanıt aramaktadır. “Kimsem kimim. Siz bana giyecek bir şeyler verin, ben böyle yaşar giderim.”(s.17) ifadelerinde geçmişinin umrunda olmadığını, tamamıyla geride bırakıp şu anki hayatını yaşayacağını dile getirmektedir. Onun bu unutkanlığı ise şu anki hayatlarında eskiye yer olmadığını, geçmişlerinin hayattan silinmekte olduğunu simgelemektedir.

Adnan'ın geçmiş yaşantısı hakkında hiçbir bilgi edinilememesi, okurun onu tamamıyla şimdiki hayatındaki diyaloglarıyla ve davranışlarıyla tanımasını zorunlu kılar. Adnan'ın cümleleri çoğu zaman sorgulayıcı ve felsefi derinlik içeren niteliktedir. “Biz hayatlarımız bize ait zannediyoruz ya, büyük yanılıyorz Musa...Ne doğumumuz ne ölümümüz ne de doğumla ölüm arasında can çekişerek sürdürdüğümüz hayatlar bize ait. Başkalarının isteklerinden doğuyor, başkalarının istediği gibi yaşıyor ve başkaları yüzünden ölüyoruz. Bizim sandığımız hayat bizim değil, bizim sandığımız beden bizim değil.” (s.126) Ne bedeninin ne de yaşadığı hayatın kendisine ait olduğuna inanmayan Adnan'ın diyaloglarında aidiyetsizlik sorgusuna rastlanır. “Ellerini hala çekmemiş Adnan Abi, bizi duymuyor gibi, gözlerini ileri doğru uzattığı ellerine sabitlemiş, belki de ilk kez ‘Kimdim ben?’ diye düşünüyor. Oysa kimse kimdi, bunu en iyi o biliyor.” (s. 102) Alıntıda, kim olduğunu merak etmediği bilinen Adnan'ı oldukça düşünceli gören Musa'nın monoloğu verilmiştir. Bu ifadeler, Adnan'ın sıklıkla düşüncelere dalıp hayatı fazlasıyla sorguladığının arkadaşları tarafından da görüldüğünü örneklemektedir.

Kurgunun pek çok bölümünde Musa'nın; geçmişini merak etmeyen Adnan'ın kim olduğunu sorguladığını düşünür. Adnan sıklıkla yaşamı bir bütün olarak sorgulayan bir figürdür, bu sorgulayışlarda ait olamayışını bir üstünlük olarak niteleyişi dikkat çeker. Böyle yanlış bir düzenin parçası olmaktan vazgeçmek ona göre cesaret isteyen bir davranıştır.

Adnan, devamlı olarak sorgulayışı ve felsefi bakış açısıyla öne çıkan bir figürdür. Geçmiş yaşantısını nasıl terk ettiği hakkında hiçbir şey bilinmese de çırılçıplak bulunmuş olması, tüm geçmişinden arınma isteğiyle bu hayata atıldığını gösterir. Yeni yaşama başlangıçları açısından karşılaştırılan figürler arasında, odak figür Musa'ya benzer olarak kendi arzusuyla sokak yaşamına başladığı söylenebilir. Adnan'ın bu unutkanlığı ve eski yaşantısını geçmişte bırakabilmiş olmasıyla, odak figürlerin şu anki yaşamlarında geçmişlerine yer olmadığını, eski yaşantılarının silinmek üzere olduğu gösterilir. Bu durum, figürlerin artık farklı şartlarda ve başka kimlikler ile var olmaya başladıklarını simgelemektedir. Adnan tüm aidiyetlerinden arınarak yeni bir hayata başlamıştır. Bu hayatından şikayetçi olmamasına karşın, sorgulayışları onun aidiyetsizlikten ne boyutta etkilendiğini göstermektedir. Ait olamama duygusunun Adnan karakterine yansıyışı; kendi aralarındaki diyaloglar, Musa'nın Adnan hakkındaki düşüncelerini aktardığı iç monologlar, diğer figürlerin hayatlarıyla aralarındaki benzerlik ve farklılıklar aracılığıyla yazıya dökülmüştür.

2.4. Hülya

Hülya, uyuşturucu bağımlısıdır. Para kazanmak ve uyuşturucu temin etmek için bedenini satan genç bir kadındır. Onun bu yaşam tarzı, çocukluğundan beridir toplumdan dışlanmasındaki temel etkidir. Bu yönüyle Efsun'a benzer olarak zorunlu bir hayat sürdürmektedir, kendi tercihi söz konusu değildir. 10 yaşında bir kız çocuğuyken annesini kaybetmiştir. Gözleri önünde babasının annesini bıçaklamasıyla

Hülya hem annesini hem de babasını kaybetmiş olmuştur. Yapayalnız ve sevgisiz bir çocukluk geçirmiş olması, büyüdüğünde onun öfkeli ve soğuk davranan biri olarak görünmesine sebep olmuştur. Hülya'nın bu yaşamının çocukluğundan gelmesi dolayısıyla bu ortamda yetiştiğini, kendisini bildiğinden beri bu hayatı sürdürdüğünü söylemek mümkündür.

Şair Musa ve arkadaşları çöpte buldukları bebeğin adını Matruşka koyarak yaşadıkları kahveye getirmişlerdir. Hülya bu durumun oldukça yanlış bir karar olduğunu savunur. “Neden aldınız ki onu oradan? Hayatını mı kurtardığınızı sanıyorsunuz?...Ne güzel ölecekti orada.”(s. 42) Alıntıda, Hülya'nın bu hayatın yaşamaya değer olmadığını düşünerek bebeği kurtarmalarına yaptığı yorum görülmektedir. Bu karamsar tavrı, kendi hayatından yola çıkarak ulaştığı düşüncelerini barındırır, bu sebeple hayatı hakkında nasıl düşündüğüne ulaşmak mümkündür. “Hülya acımasız. Hayat ona ne kadar acımasızsa o da bize o kadar acımasız.” (s. 128) Alıntıda Musa'nın, onun bu soğuk ve karamsar tavırlarını anlamlandırışı görülür. Hülya, yaşamakta olduğu bu ötekileştirildiği, bir yere ait olamadığı hayattan başka bir yaşamın varlığına inanmaz. Böylelikle hayat hakkındaki yorumları hep aynı karamsarlığı içerir. Ölmek isteyecek kadar bu hayatı sevmemektedir. “Kendimi öldüreceğim... ‘Ben bir çöplüğe doğdum. Bak sizle birlikte bir çöplükte de ölüyorum’, diyor...Bizim hayatımıza çöplük diyor. Sinirleniyorum.” (s. 42) Alıntılanan Musa ve Hülya'nın diyalogunda, Hülya hayatını çöplük olarak nitelendirerek sürdürmek zorunda kaldığı yaşama duyduğu nefreti anlatmaktadır. Ardından Musa'nın monoloğunda Hülya'nın bu benzetmesine sinirlenmesi, aralarındaki bakış açısı farkını ortaya koyar. Musa, kendi isteğiyle aidiyetlerinden arınmış ve bu durumdan mutlu bir karakterken, Hülya içerisine düştüğü yaşamı sürdürmek dahi istemez. Bu iki figürün diyaloglarının sıklıkla görülmesi,

aralarındaki farklılıkların anlaşılmasını sağlayarak zıtlık içerisinde olan yaşamlarına dikkat çekmektedir.

Hülya, geçmişinden sıklıkla bahseden bir figür değildir. Bu durum onun bu konulardaki içe dönüklüğünü göstermektedir. Çocukluğunda yaşadıkları onun bu içe dönük kişiliğinin oluşmasında önemli rol oynamıştır. Hülya'nın, roman boyunca duygusallıktan uzak, soğuk tavırlarıyla konuşması, geçmişi dolayısıyla karakteriyle bütünleşmiş olan hayata bakış açısı yüzündendir. Geçmişini unutmak, geride bırakmak ister fakat unutamaz. Bu isteğini “hatırlamakla lanetliyiz” diyerek öfkeli bir ifadeyle belirtir. Bu yönüyle geçmişini hatırlamayan Adnan'a özendiği söylenebilir.

Hülya, geçmiş yaşantısının yüküyle hayatını sürdürmektedir. Hayata dair hiçbir umut beslemez. Konuşmasında barındırdığı soğuk ve öfkeli tavır, yaşadıklarının onun karakterini şekillendirmiş olduğunu gösterir. Geçmiş yaşantısı ve düşünceleri hakkında çok konuşan bir karakter değildir. Şair Musa'nın Hülya hakkındaki düşüncelerinin verildiği monologlar Hülya'nın hayatının anlaşılmasına olanak sağlar. Hülya, yaşadığı hayatı kendi seçmemiştir. Çocukluğunda ailesini kaybetmenin getirdiği zorunlulukla bu hayata itilmiş bir figürdür. Küçük yaşta ait olduğu her şeyden yoksun kalan Hülya'nın, bu yönüyle Efsun figürü ile benzer hayatlar sürdürdükleri söylenebilir. İçe dönük ve soğuk bir kişiliği olan Hülya'nın duygu ve düşünceleri; Musa'nın iç monologları, aralarındaki diyaloglar ve oluşturulan karşıtlıklar aracılığıyla okura aktarılmıştır.

3. Sonuç

Aidiyetsizlik, bir toplumun veya grubun parçası olamama durumudur. Aidiyet hissedemeyen bireyler bulundukları ortamdan soyutlanır, dışlanmış olarak yaşamlarını sürdürürler. Bu durum, insanların doğasında olan güven duygusunun yoksunluğuna işaret edebilir. İnsanlardan izole bir şekilde yaşayan bireyin, zamanla kimseye

güvenmemeye, kendi dünyasında içe dönük bir hayat sürdürmeye başlaması muhtemeldir.

Mine Söğüt'ün “Başkalarının Tanrısı” romanında aidiyetsizlik kavramı, her bir karakterin farklı sebepler dolayısıyla yaşadıkları hayatlarında var olmuş bir duygu durumudur. Ötekileştirilen bir grup insanın hiçbir şeye sahip olmamalarına rağmen hayata tutunma uğraşları işlenmiştir. Bu karakterlerin toplumdan dışlanmış bir grup haline gelmelerinin nedenleri geçmiş yaşantılarında saklıdır. Her bir figür, farklı bir hikayeye sahiptir; kimisi tercihen tüm aidiyetlerinden arınmış, yeni bir kimlikle yaşarken kimisinin ise bu hayatı yaşamaktan başka çaresi yoktur, onlar için başka bir hayat tarzı hiçbir zaman söz konusu olamamıştır. Roman incelenirken, odak figürlerin farklı hayatları gözetilerek ayrı ayrı ele alınmıştır. Dört figür arasından kendi tercihleri sonucunda tüm aidiyetlerini terk edip yeni bir hayata atılan figürler, Şair Musa ve Adnan'dır. Bunun yanında, çocukluğundan beri sokakta yaşayan, bu hayata uyum sağlamaktan başka şansı olmayan figürler, Efsun ve Hülya'dır. Odak figürlerden ikisi, onlar için belirlenen rolleri ve çizilen hayat doğrultusunda yaşamayı kabul etmemiştir ve toplumdan izole edilmişlerdir. Diğer iki figür ise bu ötekileşmiş yaşamın içine doğmuşlardır ve çok eskiden beri hayata tutunma çabası içerisindeyler. Figürlerin söz konusu geçmiş hayatları, diyalogları aracılığıyla okuyucuya aktarılmıştır.

Romanda bu insanların dışlanması; toplumda kalıplaşmış algıları, gerekli görülen yaşam tarzını ve dayatılan kuralları reddetmeleri sebebiyle gerçekleşir. Başkalarının çizdiği hayatı yaşamak yerine özgürlüklerine bağlı kalan insanlar, toplum için birer yabancı haline gelmişlerdir. Bu durum, insanları dış dünyadan soyutlarken aidiyetsizlik duygusunun ortaya çıkmasına neden olan temel etkidir. Her bireyin ait olması gerektiği düşünülen toplumdan bile dışlanan insanlar için aidiyet kavramı söz konusu değildir. Aidiyetsizliğin romana toplum ve birey ilişkisi üzerinden yansımada,

aralarında oluşturulan karşıtlıklar büyük rol oynamıştır. Toplumla zıt düşen ya da zıt düşmeyi seçen bireylerin, “biz ve onlar” ilişkisi içerisinde ele alınarak okuyucuya aktarılması, kutupluluk tekniğinin romanda önemli bir yeri olduğunu göstermektedir.

Toplum ve bireyler ilişkisi içerisinde, romandaki figürlerin topluma karşı edindikleri ya da çoktandır var olan düşüncelerinin aktarımında odak figür Şair Musa’nın monologları etkili olmuştur. Toplumun belirlediği kurallar çerçevesinde yaşamayı reddeden Musa, romanın çoğu bölümünde artık daha özgür olduğunu dile getirerek toplumsal kalıpları eleştiren figürdür. İnsanlardan istenen bir yaşam tarzı olmasının ve bunun dışına çıkılmasının toplum tarafından uygunsuz görülmesinin eleştirisi odak figür Musa aracılığıyla yapılmıştır. Aynı zamanda, Efsun ve Hülya figürleri ile hayatın herkese adil davranmadığına, her zaman eşit şartlar sunmadığına ve toplumda sınıfsal yapının varlığına dikkat çekilmiştir.

Romanda figürlere uygun üsluplar seçildiği görülür. Erkek figürler kendi tercihleri doğrultusunda toplumdan dışlanmış olup aslında üst sınıftan sayılabilecek insanlardır ve kullandıkları dil buna göre şekillenmiştir. Kadınlar ise hayatları boyunca alt sınıfa yakın insanlar olmalarıyla daha sert ifadelerin, argo sözcüklerin yer aldığı bir dil tercih edilmiştir. Bu dil tercihi karakterlerin hayatlarının anlatımında önemli bir yere sahiptir. “Başkalarının Tanrısı” romanı, toplumsal kalıpların eleştirisini yaparken, toplumdan dışlanan bireylerin yaşamakta olduğu aidiyetsizliğe de dikkat çekmektedir. Bu kavramların açıklanmasında gerçekçi bir dil ve anlatım kullanılmıştır. Diyalog ve iç monologlara, karşıtlıklar ve benzerliklerin bir arada kullanımına yer verilerek dışlanmışlık, yabancılaşma ve sonucunda doğan aidiyetsizlik duygusu okuyucuya aktarılmıştır.

4. Kaynakça

1. Söğüt, M. (2022). *Başkalarının tanrısı*. Can Sanat Yayınları.